

KIŞ

Anadolu da her şeyin aslıyla olması, bozulmamanı, yazlaşmaman düşünceni kış benzetmesi ile verirler.”kış kışlığını göstermeli”derler. Öyle kış her zaman kış olmaz. Bazen kurak, bazen soğuk, bazen yağışlı. Ne dense herkim kışı anlatsa eski günler gibi eski kışları anar. Giden her kış gelen her kıştan iyi anlatımıdır. Gelen gideni aratır gibi.

Acaba kış öğlemi? Biliriz kış hakkında ancak sözü olanlar, en çok kış görenler. Kış tecrübeli olanlar. Onları dinlersen ”ah eski kışlar” diye başlarlar söze.

Her kış eskisini aratır. İyi veya kötü yönde. Ancak eski kışlar ”eski kışlar” diye başlayan sözler unutkanlığımızın eseri. Geçeni unutunuz. Geçene istediğimiz anlamı yükleriz geçen günün kötüsü olmaz kabilinden geçen kış en iyi kış olur çıkar.

Birde kışı yaşamak var. Hazırlanmak, hazırlık yapmak. İçimize sindire sindire kışı beklemek

Kış diyince kar. Kar diyince bembeyaz ve soğuklar üşümek kar kışın göç mevsimidir. Kar yeryüzüne kışın iner. Biz kışı doğada, dağda bayırda, kırlarda hayal ederiz. Ya kentler kentlerde kış ve kar tanışıklığımız yeni

Kar Kış

Kar ağacın sırtına binmiş, inmiyor. Kar ağaca, ağaç kardan memnun. Kar ineni değil, ağaç eğileni değil.

Ya beton.

Beton üzerindeki karlar iğreti gibi duruyor. Sırtta yapışan kene misali sevimlilik yerine ürperti veriyor.

Karı en çok saçakta severim. Toprak damlarda kar kürümeyle başlayan tanışıklığımız. İl üşümeler, el donmaları, ufalamaları.

Saçaklardan sarkan karlar elbise sanki. Yakışmışta yakışmış erimeye başlayınca, birde don yiyince aşağı dağın bakan birbirine benzemeyen ama birbirinden güzel buzlar. Eve sarkıt mağarası olu verir birden. Altından koşuşlarımız düşünmeye çakışlarımız tehlikeli diye büyüklerin tembihleri uçlarından akan tıp tıp sular. Kırmaya, düşürmeye çalışmalarımız.

Hep bir oyun

Kış oyunu

Kışı en çok çocuklar severdi. Kış için ninelerimizin, annelerimizin ördükleri kazak, eldiven, atkılar. Yeni oracıkta kışı bekler. Bizde giymeyi ikimizde kışı beklerdik.

Aylar boyu süren kar kıştan oyuncak tehlikeli elbet düşmek var bir yerlerden üşümek var. Terlemek var. Hasta olmak var.

Kışın hasta olmanın zevkli de apayrı. Etrafında dönen büyükler. Sıcak çorbalar. Sobanın en yanına uzanışlar. Portakal limon yiyişler. Nazlar nazlanmalar iyi olması geliyor adeta. Ama dışarı özlemi, bembeyaz tabiat sihirli sesleriyle cezbeden rengiyle içindeki dalış duygusunu kabartıyor da, hemen kalkası, karlara koşası geliyor.

Karlarda çoluk çocuk olmuyor. Birde karabaş. Diğerleri gibi karabaş kokuyor, oynuyor, zıplıyor, kendini yumuşak karlara atıyor. Debeleniyor, yuvarlanıyor. O zamanlar karabaş gibiler, karları yediği için capcanlı olduğunu düşünürdük. Bizde öğle olalım diye kar yemeye kalkardık. Büyüklerin görmez yanından sonradan büyüüp de kente geldiğimde günlerden kalma duygularla kar yemeye kalkışmışım da meğer zehir yiyecekmişim “büyüklerin” kar paktır pak eder. Sözünü o zaman anlamışım.

Kara kış büyüklerle de yarardı. Kışın işleri azalır, zamanı çoğalırdı. Malın yeygisi, temizliği, sulanması, geriye yemek içmek sohbet muhabbet kış gecelerimi gerçekten uzadı, sohbet muhabbetten mi uzardı. Bilinmez ama geçmezdi günler geceler.

Hele o akşamlar. Bizim yörelerde gece, değmezdi. Akşam denirdi. Çünkü gece gece kültürümüzde yoktu. Gece yatağa girilir, yatılır, istirahat edilirdi. Hayat şafakta yeniden başladı. Birde gecedan korkulur, korkutulurdu. Kötülükler geceleri uyanır, gezermiş. Masal kahramanlarının en azgınları geceleri dolaşırlarmış. Hikâyelerin masalların bir yerinde kötü şeyler kapiya, pencereye olmazsa bacaya gelir çocukları dinlermiş. Kim yaramazlık ediyorsa, büyüklerini üzüyorsa alır götürürlermiş. Öcüler geceleri gelirmiş.

Bizler de korunmak korkunun bir yüzüne dalmak için mi, büyüklerin işine ve zamanına geldiği için mi, akşamları masallar, hikâyeler dinlemek isterdik. Korkalım ürperelim diye mi? Her ürperişte büyüklerin dizine sokulur, ayrı bir sıcaklık alır, güven duyardık.(İler ki yaşlarda güvenli toplum talebimiz buna mı dayanıyordu bilinmez.)

Ya aylar. Biri birine geçen, biri birinin habercisi aylar. Biri birine benzemeyen aylar. Hikâyesi ayrı aylar.

Aralık

Kasım Aralık'ın tutar eteklerinden Soğuk zirvelerde başlar. Buz gölgelerde tutar. Dereler vadiler savak rüzgârları hücumuna uğrar. Kırağı karın habercisidir. Kırağı tuta tuta, çoğala çoğala soğukları tepelerden ovalara çoğala soğukları tepelerden ovalara davet eder. Zirvelere kar düşer derler ki zirvelerde karı gördükçe aşağıda üşünürmüş.

Aralık ayı tedariklerden son kalan varsa temin edildiği aydır. İnsanlar, yiyecekler, kurutmazlar, turşular

Sakalar, pekmezler, reçeller, konserve, lahanalar, kuruyemişler, tamamlanmış yerli yerine konmuştur. Açılır sofralara, ikramlara sunulur. Boşlukta olsa kanata uyulur.

Hayvan genleri, yiyecekleri, otları, samanlarda öğle çuvallar dolu, ambarlar dolu, samanlıklar dolu, zaten kışa dolu girmeyen tutunamaz, yaşatamaz. Aralığa gurbet ayı derler. Anadolu da insan hazırlığı, hayvanların tedarik yapanlar kış mevsiminde ılıman bölgelere, şehirlere

bedenen çalışmaya giderler. Anadolu insanı bedenine güvenirde geçim davası güder. Gurbet duygusu ocaklara çöker. Ama geçim davası katlanmak düşer.

Aralıkta kar düşer kırlara, pepelere kar eğlenir gün yakmayan kuzey yamaçlarda. Şehre düşse de tutmaz Ovalara vadilere karın yağması nadir görünür. Hele soğuk, bir güneyden poyrazla etsimi iyice üşütür. İnsanlarda “kışın aç açıkta kalanlara Allah yardım etsin.”derler.Kış gecelerinin açmazlığı biline geldiğinin böyle söylenir.

Aralık ayında hayatta iki şeye bakılır. Tüten baca, kaynayan kazan bunlar varsa, tedarik tamamsa kış gelsin güle güle.

Ocak

Ocağın öteki zemheridir. Zemheride denir Anadolu da zemheriyi havadan anlarlar. Zemheriye kara kışta derler. Zemheri havadan anlaşılırmış. Hava çinko gibi ayaz, kurşun gibi ağır, nefesi donduran soğuk olana tamam derler. Zemheri derler.

Ocak ayı kışın ortası. Kış ne yapacaksa bu ayda yapar. Hani radyoda söylenirdi. Balkanlardan gelen soğuk ve yağışlı hava “balkanlardan yurda giren kar” “Sibiryadan gelen soğuklar.”Hepsi ocakta peydahlanır. Ocak kar buz ayıdır.

Ocak yılbaşı ile başlar. Yeni yılın umutları, umutların verdiği sıcaklık ocağın soğuşunu sevdirebilir. Hele benek benek yağan karlar günlerce sürer. Sürende tabiat bütün renklerinden soyunur, bembeyaza bürünür.

Kar bembeyaz Bembeyazlık saflık ve temizlik. Kar yeri yüzünde ne varsa örter. Ağaçlar donarak üşür. Toprak mikropları hapseder, yok eder. Toprak kardan örtüyü zamanı gelince sindire sindire emer, bolluk bereket adına hazırlar kendini. Bitkiler kar altında kış uykusuna yatarlar. Bitkinin hele eskinin üzerine kar yatarsa bolluk olur derler.

Hayvanlar öteki canlılar kış tan nasibini alırlar. Çoğu doğada yiyecek bulamaz. İnsanoğluna muhtaç olur. İman merhameti canlılara hayat sunar. Şehirlerde kedileri, köpekler beslenir. Üşüyenler korunmaya alınır. Doğaya yemler, yiyecekler atılır. Tam tersine ava çıkarlar, avlananlarda az sayılmaz.

Ocak ayı merhameti doruğa çıkarır. Açıta açıkta olanlar hatırlanır. Bir sıcak çorba, bir yanan soba aranırda, özlenirde.

Bu ayda yöreye göre, geleneksel yiyecekler ikrama sunulur. Misafirlere uzun kış gecelerinde ne derlenmişse çeşit çeşit çıkarılır. İkram edilir. Kış gecelerinde yöresel yemekler yapılır. Topluca yenir. Anadolu’nun çok yöresinde bun yatsılık derler Oturmaya gidenler yatsılık yerler. Kış insanı insana yaklaştırarak yazın cömertliğini aratmaz.

Ocak, kış turizminin zirve ayıdır. Kayak tesisleri, kış konaklama yerleri, kapalı alan dolar taşar. Kış seyahati bir yandan zevk verirken, bir yandan yol zahmeti, yoldan kalmalar sıkıntı verir.

Ocak sonu şubat başı okulların tatil dönemidir. Öğrenciler yeni yıl tatiline “15 tatil” derler. Tam 15 gün sürer Eskiden şubat ile başlardı. Bu dönemde kış tatili devreye girer. Veliler

çocukların peşine takılır. Tatile giderler. Aile ile gezmek, hoşça vakit geçirmek, için tatil güzel bir fırsat oluşturur.

Şubat

Şubat'a "göçük" yani küçük ay derler. Öteki aylardan bir gün eksik olmasına izafeten olmalı. Onların küçüğü nazlısı olmazımı.?Anadolu da kar şubat yağar derler.Şubatin yarısı kar yarısı kış söylenir.

Birde cemreler.

Cemreleri bilirimsiniz? Baharın habercileri "Nede olsa kışın sonu bahardır" diyen ozanın özlem çağırışlarına alamet devirler. Her mevsim bir devir. Her devirde bir devir yaşanır. Kış devrine ere ere haberciler haber vere vere bahara ulaşır.

Şubat ayı en zor aydır. Her şeyin sonuna gelinir bu ayda insanın, hayvanın gıdaları, nimetleri şubatta nerdeyse biter. Marta güvenilir, şubat adeta canlıların tutsaklıklarından kurtulma ayıdır. Ondandır dolay cemreler anılır, bilinir. Cemreye varış cemre günleri. Kısa ve çabuk geçtiğinden olmalı. Halbu ki öteki aylardan bir gün eksik. Anadolu da göçük denmeni birazdan yoğun kış yaşanmasından olmalı.

Eskiden köy odalarında otururken zemheriye cemreleri hesap ederdi. Cemrelerin gelişinin, gidişinin yönünü sayarlardı. Bizde hikâye anlatılırdı.

Çobanın biri hayvanlarıyla kom denilen hayvan ağılında kalmış. Ateşsiz, korunmasız büyükler toplanmışlar, gün saymışlar. Cemrenin birinci cemrenin havaya düşeceğini hesaplamışlar. Ertesi gün çobana ulaşıldığında "gece yarını ılıklik geldi. Donmadan kurtulduk "der. Çevre böyle işte.

Şubatin uzun kış geceleri yardımlaşmanın, paylaşmanın, sohbetin, muhabbet, uzun zirvesidir. Uzun kış gecelerinde toplanılır; hikâyeler söylenir, masallar anlatılır, çeneler okunur, sazlar çalınır, türküler çağrılır. Hayattan geçenleri anılır. Derslerle dolu sohbet uzar gider. Uzar gider kış geceleri parmaklar sayılır.

Atalar şubata güven olmaz derler. Şubat oynak ay. Halden hale döner.

- 13 Şubatta Ocağın 14 'ünde başlayan zemheri biter. Zemheriye karakış ta derler. Kışın yaman günleri.
- Birinci Cemre 20 Şubatta havaya düşer. Hava döner. Buna dağ başlarında çobanlar, avcılar anlar
- İkinci cemre 27 Şubatta suya düşer. Su ısıyla kendini belli eder. Önce sulak yerlerin karı erir. Su gözelerinden buhar çıkar. Biliriz ki, doğal çeşmeler kışın ılık, yazın soğuk akar.

Cemrede mart ayı kıskanmanın diye üçüncü cemreyi ona hediye eder. O da 6 Martta toprağa düşer.

